

*Бернацька С. М.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри української мови, літератури та культури**Національного технічного університету України**«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДО ПРОБЛЕМ РОЗМЕЖУВАННЯ СЕМАНТИЧНИХ ВІДТІНКІВ У СИНТАКСИЧНІЙ КОНСТРУКЦІЯХ

Анотація. У статті піднімається питання розвитку лінгвістичної думки вчення про розмежування семантичних відтінків у синтаксичних конструкціях. Визначається сутність таких понять, як «об'єктивна достовірність», «семантика впевненості», «футуральна перспектива», «часовий маркер», «синкретизм граматичної семантики». Акцентовано увагу на тому, що кваліфікація значення необхідності спирається на оцінку потенційно можливого явища як такого, що неодмінно матиме місце в реальній дійсності. Ілюстративний матеріал свідчить про розмежування семантичних відтінків у синтаксичних конструкціях. Впевненість носія мови в існуванні даної ситуації в реальності. Оцінюється не як потенційна, а як фактична реальність. Сукупність синтаксичних утворень з модальним значенням об'єктивної необхідності, що імпліцитно виражають директивність, яка представлена двома основними групами. Класифікувати речення з модальним значенням необхідності виступає темпоральність і, звичайно, часова локалізація. Об'єктивна модальність необхідності тісно пов'язана і з деякими категоріями суб'єктивної модальності, зокрема, зі значеннями впевненості / невпевненості мовця в достовірності повідомлюваної інформації. Аналіз наведених типових синтаксичних структур художнього стилю засвідчив справедливості такої диференціації і для української мови. Із огляду на повторюваність реалізації необхідної дії, можна виокремлюємо певні групи конструкцій речень. А граматична форма інфінітива-компонента складеного дієслівного присудка чи головного члена не виконує функції часового маркера. У статті наведено ілюстрації, спростування очікуваного результату відбувається внаслідок об'єктивних обставин або припущення того, хто говорить. Варто також вказати і на той факт, що дослідження є спонукальними за метою комунікації, а введення до його семантичної структури елемента допустового значення створює ефект переконливості мовця та посилює перформативність спонукального висловлення. У підсумку зазначається, що синкретизм модальних значень подоланої суперечності та об'єктивної необхідності сприяє «посилению» семантики необхідності, створюючи ефект директивності висловлення.

Ключові слова: семантика впевненості, об'єктивна достовірність, футуральна перспектива.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть дослідження аналізу структури ситуації необхідності не уможливило виокремити таких її учасників: суб'єкта мовлення, суб'єкта волонтеривності, суб'єкта предметної ситуації та об'єкта, на який спрямоване волевиявлення. Семантичні особливості конструкцій зі значенням об'єктивної необхідності не систематизували їх за низкою ознак. Адже, найважливішими

з яких є рівень облігаторності реалізації потенційної ситуації; позитивне / негативне ставлення суб'єкта предметної ситуації до необхідної дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Граматична будова досліджуваних мовних одиниць характеризується наявністю складного або складеного іменного предиката, компоненти якого диференційовано виражають граматичне і лексичне значення, а також наявністю різноманітних конкретизаторів актуалізації ситуації необхідності, які в складі речення виконують функції поширювальних членів. Л. Булаховський зауважує, що «можливі, дійсні і необхідні зв'язки суджень можуть бути висловлені з різним рівнем достовірності», дослідниця Л. Двірна виокремлює статичну та динамічну необхідність. О. Сікорська розмежує значення повинності і необхідності, В. Ткачук вважає, що мовний синтез передбачає автоматичне введення до висловлювань компонентів.

Формування мети статті. Мета дослідження – визначити чи місце категорії необхідності тісно взаємодіє з іншими мовними категоріями – повинності, впевненості / невпевненості мовця в достовірності повідомлюваної інформації, директивності, темпоральності, допустовості, альтернативності, заперечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідниця Л. Двірна стверджує про виокремлення двох різновидів семантики необхідності – статичного і динамічного [1]. На її думку, динамічна необхідність передбачає наявність моменту вибору суб'єктом предметної діяльності одного з варіантів поведінки, який або відповідатиме етичним, суспільним, громадським нормам, або демонструватиме девіантну поведінку, тобто відхилення від загальноприйнятих норм. Статична необхідність такий вибір повністю виключає, тому що суб'єкт виконує дію, незважаючи на власні бажання, уподобання, переконання [1]. Характерною ознакою розмежування модальних значень повинності і необхідності виступає джерело волонтеривності: «категорія повинності передбачає наявність активного суб'єкта-особи, що не лише відповідно діє в часі і просторі, але й робить певний внутрішній вибір, діючи за / всупереч правилам і заборонам, визначеним для певної соціальної групи, і відповідно змінює на краще / гірше своє оточення, наближаючись до ідеалу або є віддаляючись від нього» [1]. Протиставлення значень необхідності і повинності відбувається також на семантичному рівні: необхідність повинності реалізується семантичною моделлю «прийнято, щоб...» [1], а об'єктивна необхідність – «суб'єкт повинен здійснити певну дію, внаслідок якої потенційна ситуація перетвориться на фактичну», пор.: *Данило перебив розмову приятелів, сказавши Микиті,*

що раніше *годиться* почастивати гостя, а тоді вже розпитувати (Адріан Кашченко); *Микита, як годилося по звичаю, прислав до неї старостів з хлібом, а після того прихотив щодня* (Адріан Кашченко) – конструкції з модальним значенням повинності; *Тисячі киян полягли. Та не вистояти, бачу, нам, не утриматися, – це ви повинні знати і бути готовими до найгіршого* (Володимир Малик) – речення з модальним значенням необхідності.

О. Сікорська поглиблює розмежування модальних значень повинності і необхідності, вказуючи на те, що «в... реченні, яке виражає необхідність, йдеться про те, що суб'єкт повинен діяти сам, підкоряючись внутрішньо усвідомленій повинності» [2, 114], натомість, у конструкціях з модальною семантикою повинності «зв'язок явищ є об'єктивно повинним, але причиново не усвідомленим суб'єктом» [2, 114].

Таким чином, кваліфікація значення необхідності спирається на оцінку потенційно можливого явища як такого, що неодмінно матиме місце в реальній дійсності, тобто повинне бути здійснене, на думку суб'єкта модальної оцінки; а визначення семантики повинності у своїй основі спирається на «інтереси суб'єкта предметної ситуації», точніше на його суб'єктивне ставлення до здійснюваної дії.

Звертаючись до явища синкретизму граматичної семантики, можна стверджувати, що модальність повинності поєднується з модальним значенням деонтичної необхідності, детермінувальним фактором якого виступають встановлені суспільством норми насамперед у тих конструкціях, де модальний модифікатор *треба* є синонімічним до *мусити*, напр.: *Письменники передусім повинні* (мусять) *бути чесними* (Всеволод Нестайко); *Ти справжній мужчина. А мужчина повинен* (мусить) *бути міцний, злий, без милосердя і жалощів* (Михайло Стельмах). До того ж, значення повинності не завжди місить у своїй структурі компонент «неминучість», позаяк у структурі об'єктивної необхідності цей складник є обов'язковим.

Як свідчить ілюстративний матеріал, об'єктивна модальність необхідності тісно пов'язана і з деякими категоріями суб'єктивної модальності, зокрема, зі значеннями впевненості / невпевненості мовця в достовірності повідомлюваної інформації.

В. Ткачук висловлює з цього приводу цілком обґрунтоване твердження: «всі висловлення характеризуються співвідношенням об'єктивності / суб'єктивності... Механізми мовного синтезу передбачають автоматичне введення до висловлення об'єктивного та суб'єктивного компонентів, а також вказівки на їхнє співвідношення. Тому «абсолютно суб'єктивних» та «абсолютно об'єктивних» висловлень не буває» [3, 54]. Про єдність об'єктивної та суб'єктивної модальності може свідчити той факт, що суб'єктивна модальність може бути експлікована в реченні засобами об'єктивної.

На нашу думку, заслуговує на відзначення той факт, що модальний модифікатор об'єктивної необхідності може передавати значення впевненості мовця, напр.: *Давай пройдемося до острівка – там, по-моєму, повинні зайці бути* (Михайло Стельмах); *Для мене повинен бути лист, ласкава панночко* (Роман Андріяшик). У наведених прикладах модальний модифікатор *повинен* не просто засвідчує об'єктивну оцінку мовцем гіпотетичної ситуації як необхідної, але й віддзеркалює суб'єктивне переконання, впевненість мовця в існуванні цієї ситуації

в реальності, тобто її оцінку не як потенційної, а як фактичної, пор.: *Давай пройдемося до острівка – там, по-моєму, можуть зайці бути – Я впевнений, що тут є зайці; Для мене може бути лист, ласкава панночко – Я впевнений, що для мене є лист.*

І навпаки, поєднання модального модифікатора *повинен* з дієсловом у формі умовного способу реалізує семантику невпевненості мовця в необхідності реалізації потенційної ситуації, напр.: *Та й сам Хмельницький – така була Богунова думка – повинен би повернутись не з порожніми руками...* (Ярослав Качура) — Пор.: *Та й сам Хмельницький – така була Богунова думка – можливо, повернеться не з порожніми руками.* Модальне значення сумніву може також передаватися за допомогою заперечної форми модального модифікатора *повинен* у поєднанні з дієсловом у формі умовного чи дійсного способу, напр.: *Однак ж волхв той не повинен би чинити на зло князю і людові* (Дмитро Міщенко); *Та й прокурор Ступач не повинен дуже насідати, бо ж ніколи без меду не виїжджає од нього...* (Михайло Стельмах) – Пор.: *Однак ж волхв той, здавалося б, не повинен чинити на зло князю і людові; Та й прокурор Ступач, напевне, не буде дуже насідати, бо ж ніколи без меду не виїжджає од нього.*

Поєднання в межах одного речення модальних значень об'єктивної необхідності та достовірності не суперечить жодним мовним законам, адже ще Л. Булаховський зауважив, що «про можливі, дійсні і необхідні зв'язки судження можуть бути висловлені з різним рівнем достовірності залежно від рівня знань мовця про відповідність зв'язку об'єктивної дійсності» [4, 185], хоча здійснений ним аналіз формально-граматичних засобів вираження модального значення необхідності розгортається у площині вставних компонентів та форм дієслів [4, 185], а речення з модальним значенням необхідності розглядаються винятково в контексті достовірних суджень.

Отже, модальна семантика достовірності нашаровується на об'єктивну модальність висловлення, формуючи «модальну рамку» або другий шар модального значення у змістовій структурі, при цьому підсилюючи основне модальне значення синтаксичної одиниці.

Т. Телецька констатує також зв'язок мікрополя об'єктивної необхідності з категоріями директивності й темпоральності [5, 11].

О. Даскалюк на матеріалі імперативних форм дієслова переконливо довела, що «традиційний поділ модальності на об'єктивну та суб'єктивну не відображає всієї палітри ставлення суб'єкта мовлення до того, про що йдеться в повідомленні. Якщо перебувати в рамках такого підходу до тлумачення семантичних складників модальності, то за її межами опиняться синтаксичні конструкції, за допомогою яких мовець передає своє волевиявлення з метою спонукати до дії адресата мовлення або передати своє побажання щодо подій позамовної реальності» [6, 8]. Такий підхід формує позицію, яка полягає в тому, що речення, які виражають директиву, виходять за межі класичного поділу модальності на об'єктивну та суб'єктивну й формують свій особливий підтип модальності речення – модальність волевиявлення.

Таким чином, форма, за допомогою якої мовець виражає директиву, входить до підкатегорії модальності – модальності волевиявлення, за допомогою якої мовець передає свій вплив на адресата мовлення (у випадку з адресованим волевиявленням), повідомляє про власний намір змінити навколишню реальність

або висловлює бажання, через втілення якого світ набув би тієї ознаки (якості), яка необхідна мовцеві в цей момент [6, 8].

Сутність категорії директивності полягає у спонуканні адресата мовлення чи іншої особи до здійснення певної дії чи зміни стану [7, 94]. У зв'язку з використанням директивних речень мовець може виконувати відносно адресата чи іншої особи такі дії: прохання, поради, наказу, заборони, дозволу тощо. У монографії «Категорії модусу і диктуму у структурі речення» В. Шинкарук робить зауваження про те, що «у непрямій формі наказування передають модальні предикативи» [7, 102], серед яких він називає, ті, що передають значення об'єктивної необхідності – *повинен і треба*, кваліфікуючи конструкції на зразок *Уже світає, уже треба і передих зробити, а ноги самі біжать* (Олесь Гончар) як конструкції з імпліцитною директивністю.

Як свідчить аналіз ілюстративного матеріалу, вся сукупність синтаксичних утворень з модальним значенням об'єктивної необхідності, що імпліцитно виражають директивність, представлена двома основними групами. До першої належать речення, в яких суб'єкт модальної оцінки, кваліфікуючи дію як необхідну, водночас закликає суб'єкта предметної діяльності до її актуалізації, напр.: *Ми не можемо згорнувши руки чекати цих подій. Ви це повинні добре розуміти, бо знаєте історію...* (Іван Пільгук); *Ми повинні протестувати проти заборони рідної мови* (Іван Пільгук); *Справді, нападе на нас Батий чи, може, раніше дідько його схопить – це баба надвоє ворожила, а ми живі і про живе повинні дбати* (Володимир Малик) – Пор.: *Ми не можемо згорнувши руки чекати цих подій. Зрозумійте, це необхідно, бо ви ж знаєте історію; Протестуйте проти заборони рідної мови, це зараз потрібно; Ми живі, тож дбаймо про живе, це потрібно зараз.*

До другої групи належать конструкції з опосередкованим спонуканням до дії, що виявляється в констатації необхідності актуалізації потенційної ситуації, яка вже являє собою результат здійснення директиви, напр.: *Тепер нам треба знати – хто підкинув записку?* (Олесь Гончар); *Треба, щоб у правопорушника зникло саме бажання тікати, – переконано додав Степашко. – А загорожі нароцувати, замки побільшувати – це середньовіччя* (Олесь Гончар); *Право на побачення треба заробити, – пояснив Борис Савович* (Олесь Гончар) – Пор.: *Щоб знати, хто підкинув записку, треба це з'ясувати. Вияснимо, хто це зробив; Щоб у правопорушника зникло саме бажання тікати, треба щось для цього зробити. Треба діяти; Щоб заробити право на побачення, треба щось для цього зробити. Дійте.*

Як зауважує В. Шинкарук, формальне вираження «модального предикативу зі значенням необхідності у поєднанні з інфінітивом» служить у мовленні для вираження такої форми спонукання до дії, як пропозиція, яка передбачає здебільшого спільну дію мовця і окремого чи групового адресата [7, 106], а Т. Телецька фіксує здатність такої структури виражати пораду і прохання [5, 16].

Отож, крім передачі власне-модального значення, складений дієслівний предикат *повинен, треба + неозначена форма дієслова* може поєднувати у своїй структурі і семантику директивності як іншої модусної категорії.

Ще однією підставою для класифікації речень з модальним значенням необхідності виступає темпоральність і часова локалізація. За цими ознаками С. Цейтлін виокремлює три типи

речень: а) необхідність стосовно конкретної ситуації, напр.: *Ти повинен писати їй*; б) необхідність реалізації повторюваної ситуації, напр.: *Ти повинен частіше їй писати* і в) необхідність здійснення абстрактної ситуації, напр.: *Ти повинен писати їй якомога частіше* [8, 154].

Аналіз типових синтаксичних структур художнього стилю засвідчив справедливість такої диференціації і для української мови. Так, з огляду на повторюваність реалізації необхідної дії, можна виокремити такі групи конструкцій:

речення, у яких висловлена необхідність реалізації однієї конкретної ситуації, напр.: *Вибачте, голубе сизий, що так нашивку пишу до вас, бо одне те, що сьогодні пошта, а друге те, що коло десятої години треба виступити у караул* (Тарас Шевченко); *Філімона сюди робітничий контроль був поставив, чесну людину треба було підшукати на такий ковзкуватий пост* (Олесь Гончар); *Якщо вже нам поталанило потрапити сюди, в оточення самого великого візира, то ми повинні використати цю можливість з найбільшою вигодою для тих, хто jede наших важливих вістей* (Володимир Малик). Про одиничність ситуації свідчить граматична форма дієслова, що виражає лексичне значення предиката, – інфінітив доконаного виду. Часова локалізація такої події відносно моменту мовлення може бути різною: позначати необхідність реалізації певної ситуації в минулому, як у другому прикладі, чи вказувати на певні зміни фактичної ситуації в майбутньому з огляду на теперішній стан (як у третьому прикладі) чи безвідносно до теперішнього часу (як це видно з першого прикладу);

необхідність повторюваних ситуацій має ширший спектр вираження і зазвичай пов'язана з повторенням певної фактичної ситуації, яка є вихідним пунктом для розвитку потенційної, напр.: *Вона знала, коли треба поступитися таткові, коли полестити, а коли й стукнути каблучком* (Олесь Гончар); *Був добрий і довірливий (Оскольд) навіть тоді, коли треба було бути твердим і жорстоким* (Раїса Іванченко); *Якщо хрещений, то повинен знати, що перед трапезою треба прочитати молитву* (Юрій Логвин). Граматична форма інфінітива-компонента складеного дієслівного присудка чи головного члена не виконує функції часового маркера, на темпоральні характеристики вказують обставини, експліковані прислівниками займенникового характеру (як у першому і другому прикладі) або обставини, експліковані прийменниково-іменниковою конструкцією (останній приклад);

необхідність узагальненої ситуації полягає в незмінному існуванні необхідності реалізації потенційної ситуації, суб'єктом предметної дії в якій виступає узагальнена особа, напр.: *Світ для людини повинен бути всепрохідний, без будь-яких перешкод, як оте небо для птаха...* (Олесь Гончар).

Оригінальні думки про мовну інтерпретацію різноманітних аспектів понять реальності і часу висловив В. Шинкарук. Здійснене ним лінгвістичне осмислення категорії часу ґрунтується на взаємозв'язку розумових процесів абстрагування, психологічних і емоційних факторів віддзеркалення об'єктивного часу в людській свідомості, а також процесів узагальнення суб'єкта і об'єкта дії, пов'язані з абстрагуванням часу [7, 203]. Специфіка віддзеркалення об'єктивної реальності як сукупності повторюваних закономірностей найбільш яскраво виявляє себе в широкій абстрагованості, узагальненості на шкалі часової нелокалізації, а також на рівні позначення суб'єкта і об'єкта необхідної дії, напр.: *Коли (комусь) десь треба чогось добути,*

виканючити, вибити наряд на запчастини або на шифер, – мішок тарані не забудь прихопити, їдучи у відрядження, повернешся з перемогою... (Олесь Гончар) – структура висловлення характеризується узагальненістю суб'єкта, об'єкта та часу дії.

Варто також зазначити, що в усіх реченнях з модальним значенням необхідності реалізується футуральна перспектива, оскільки логічним підґрунтям потенційності є саме можливість здійснення дії в момент, що найчастіше наступає після моменту мовлення. Проте про футуральну перспективу можна стверджувати й не лише тоді, коли йдеться про часовий план теперішнього чи майбутнього, напр.: *Чутки про це досягли й Січі, й на першій же військовій раді пролунали голоси, що треба Запорозькому війську заступитися за українське селянство й покарати панів за їхні утиски* (Адріан Кашенко), але семантика необхідності може стосуватись і передумов реалізації ситуації, що є актуальною вже на момент мовлення, напр.: *Виявляється, тікаючи, Артем послизнувся і впав. Він був це в кадрі. А Артем – герой і не повинен падати* (Всеволод Нестайко); *Хома божевільний... Що він говорить? Андріві треба щось одповісти, та язик, полохливий, як заєць, тіка кудись в гору* (Михайло Коцюбинський).

Майбутня перспектива наявна також і в реченнях, граматичне значення часу в яких нівельоване, тобто, у так званих «позачасових» предикативних конструкціях, напр.: *За давнім східним звичаєм, усе, що подобається гостеві, хазяїн повинен йому дарувати* (Микола Олійник).

Отже, фіксованість ситуації необхідності на часовій осі «дає змогу встановити реальність події в найбільш широкому її розумінні» [7, 205] та встановити відношення між вихідною, актуальною ситуацією і потенційною, необхідною.

Описуючи зв'язки модальної категорії необхідності з іншими мовними категоріями, не можна оминути увагою зону перетину значень необхідності і допустовості. У дослідженні Т. Ткачука чітко сформульовано й остаточно визначено статус допустовості як функціонально-семантичної категорії, яка являє собою «набір мовних засобів, які беруть участь в оформленні модальної семантики подоланої суперечності» [9, 5]. Спільним моментом для формування значення допустовості і необхідності виступає наявність двох ситуацій – вихідної та подоланої для семантики концесивності й актуальної і потенційної – для необхідності. Контамінація цих двох значень відбувається в складному реченні за умови, коли апріорне твердження (термін Т. Ткачука [9, 5]), що виражає умовно-наслідкову залежність, містить вказівку на ситуацію необхідності, яка, на думку мовця, актуалізується всупереч умовам, описаним у залежній частині, напр.: *Русь повинна перемолоти на своїх городищах Батисеву силу! Хай він і далі суне вперед...* (Володимир Малик); *Хай і гірше буде, але ми повинні оборонятись!* (Володимир Малик). Як бачимо з наведених ілюстрацій, спростування очікуваного результату відбувається внаслідок об'єктивних обставин (перший приклад) або припущення того, хто говорить (другий приклад). Варто також вказати і на той факт, що висловлення такого зразка є спонукальними за метою комунікації, а введення до його семантичної структури елемента допустового значення створює ефект переконливості мовця (який водночас виступає і суб'єктом модальної оцінки) та посилює перформативність спонукального висловлення.

Отож, синкретизм модальних значень подоланої суперечності та об'єктивної необхідності сприяє «посиленню» модаль-

ної семантики необхідності, створюючи ефект директивності висловлення.

За нашими спостереженнями, категорія модальності необхідності тісно взаємодіє із такою логіко-семантичною категорією, як альтернативність. Їхній зв'язок зумовлений потенційною формою існування необхідної ситуації, яка, власне, не є реальною, а отже – може мати кілька варіантів актуалізації (згідно з «теорією можливих світів» [10]), якщо цьому не суперечить детермінувальний фактор, напр.: *Ставало чимраз тяжче і страшніше: запаси їжі закінчилися, подерлося блага взуття. Треба було вибирати: або йти на риск у села, або стати поживою стерв'ятникам* (Роман Іванчук). Альтернатива, про яку йдеться в конструкціях з модальним значенням об'єктивної необхідності, експлікована за допомогою спеціалізованих граматичних засобів – сполучників *або, чи, або...або, чи...чи*. Про її наявність сигналізують дієслівні лексеми зі значенням вибору: *вирішувати, вибирати* тощо.

Множинність вибору результату реалізації ситуації необхідності може бути представлена в мовленні тоді, коли мовець / суб'єкт модальної оцінки або не має достатніх відомостей про наслідки реалізації необхідної дії, або за умови, коли детермінувальний фактор регламентує рівноможливий розвиток актуальної ситуації до необхідної.

Висновок. Варто звернути увагу на співвідношення категорії необхідності із логічною категорією заперечення. Згідно з даними матеріалу дослідження, висловлення з семантикою заперечення об'єктивної необхідності є досить нечисленими – їх близько 8% від усього загалу дібраних ілюстрацій. Подібно до об'єктивної модальності можливості, значення заперечення необхідності легко трансформується у твердження необхідності нереалізації потенційної дії, напр.: *Не встигли сказати, одначе мали сказати тут: хоч в краї й недорід, хоч поселяни нічого не взяли з поля, вони не повинні забувати, що є боги і їхня повинність перед богами* (Дмитро Міщенко) – Пор.: *Не встигли сказати, одначе мали сказати тут: хоч в краї й недорід, хоч поселяни нічого не взяли з поля, вони повинні не забувати, що є боги і їхня повинність перед богами*. За подальшої трансформації заперечне значення таких конструкцій може бути повністю нівельованим, напр.: *Селяни повинні пам'ятати, що є боги і їхня повинність перед богами; Половці об'єднуються для рішучого бою з нами, і Русь повинна бути насторожі; Ми повинні пам'ятати про іншу загрозу – половецьку*.

Отже, заперечна семантика висловлень з модальним значенням об'єктивної необхідності має на меті підсилити, вияскравити твердження необхідності актуалізації потенційної дії семантичних відтінків.

Література:

1. Двірна Л. Концепт норми в семантичному полі повинності. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1932> (дата звернення: 27.02.2023).
2. Сікорська О. О. Конструкції з незалежним інфінітивом для вираження значення необхідності. Наукові праці : Т. 105. Вип. 92. Філологія. Мовознавство. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. С. 113-116.
3. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності: монографія. Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. 240 с.

4. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка. Київ : Рад. шк., 1949. 436 с.
5. Телецька Т. В. Предметна модальність і модальність вірогідності у мові та мовленні (на матеріалі української, російської, французької та англійської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Одеса, 2005. 20 с.
6. Даскалюк О. Л. Семантико-граматична характеристика імператива сучасної української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Чернівці, 2005. 16 с.
7. Шинкарук В. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : монографія. Чернівці : Рута, 2002. 272 с.
8. Цейтлин С. Н. Необходимость. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность. Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1990. С. 140–157.
9. Ткачук Т. П. Функціонально-семантична категорія допустовості в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2009. 16 с.
10. Бабушкин А. П. «Возможные миры» в семантическом пространстве языка : монографія. Воронеж : Воронежский гос. ун-т, 2001. 86 с.

Bernatska S. To the problems of delimitation of semantic shades in syntactic structures

Summary. The article raises the question of the development of linguistic thought of the doctrine of the delimitation of semantic shades in syntactic structures. The essence of such concepts as "objective authenticity", "semantics of confidence", "futures perspective", "time marker", "syncretism of grammatical semantics" is determined. It is emphasized that the qualification of the value of the need is based on

the assessment of a potentially possible phenomenon as such that will inevitably take place in reality. Illustrative material indicates the distinction between semantic shades in syntactic structures. Confidence of the native speaker in the existence of this situation in reality. It is evaluated not as potential, but as actual reality. The set of syntactic formations with a modal value of objective necessity, which implicitly expresses the directiveness, which is represented by two main groups. Classify sentences with the modal value of necessity is temporality and, of course, temporal localization. The objective modality of the need is closely linked to some categories of subjective modality, in particular, with the values of the speaker's confidence / insecurity in the accuracy of the information. The analysis of these typical syntactic structures of artistic style showed the justice of such differentiation for the Ukrainian language. Given the repetitiveness of the implementation of the necessary action, we can distinguish certain groups of constructions of sentences. And the grammatical form of the component of the component of the compound verb or the main member does not perform the function of the time marker. The article shows illustrations, refutation of the expected result is due to objective circumstances or the assumption of the speaker. It should also be noted that the study is motivating for the purpose of communication, and the introduction into its semantic structure of the element of the permissible value creates the effect of the speaker's conviction and increases the performance of the incentive expression. As a result, it is noted that the syncretism of the modal values of overcome contradiction and objective necessity contributes to the "strengthening" of the semantics of necessity, creating the effect of directiveness of expression.

Key words: semantics of confidence, objective reliability, futural perspective.